

KS. GRZEGORZ POŹNIAK
Opole, UO

STUDIUM MUZYKI KOŚCIELNEJ W OPOLU W PERSPEKTYWIE NAUKOWO-ARTYSTYCZNEJ WSPÓŁPRACY Z OŚRODKAMI ZAGRANICZNYMI

Po blisko 20 latach od przemiany ustrojowej 1989 r. spoglądamy na współpracę polskich ośrodków edukacyjno-naukowych z podobnymi za granicą jak na zwykłą, normalną i oczywistą, a wręcz konieczną do tego, aby we współczesnym świecie móc egzystować i prawidłowo rozwijać się. Oczywiście międzynarodowa wymiana badawcza czy też artystyczna różnych ośrodków w Polsce miała miejsce jeszcze na długo przed 1989 r. Jednakże zauważyć należy, że promowano wówczas przede wszystkim ośrodki większe. Tymczasem środowiska mniejsze zawsze napotykały na różnego rodzaju trudności, które uniemożliwiały, a w najlepszym wypadku komplikowały współpracę i wymianę naukową czy artystyczną. W sposób szczególny trudności te piętrzyły się, kiedy była mowa o współpracy ośrodków śląskich z niemieckimi, pomnażały zaś na niebotyczną skalę, kiedy międzynarodowa wymiana ogniskować się miała w obszarze religijnej kultury muzycznej. Po 1945 r. w Polsce rządzonej przez komunistów muzyczna kultura religijna bowiem nie znajdowała dla siebie akceptacji władz. Może nie była ona w jakiś agresywny sposób zwalczana (jak choćby w sąsiedniej Czechosłowacji), ale warunki, jakie jej stworzono, pozwalały jedynie na egzystencję, którą można by określić jako „dryfowanie”. Ważną datą jest tu 2 października 1963 r., kiedy to zamknięto pełną tradycji i uznania przemyską szkołę organistowską. A na wyższym stopniu kształcenia jedynie Katolicki Uniwersytet Lubelski oraz później Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie (dziś Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) prowadziły kierunki muzykologii kościelnej. Przed 1989 r. powstało oczywiście szereg szkół organistowskich w różnych ośrodkach diecezjalnych. Dopiero jednak przemiana ustrojowa 1989 r. umożliwiła właściwy, wieloetapowy i wielokierunkowy rozwój muzyki kościelnej w Polsce.

1989 r. był również dla opolskiego środowiska muzyków kościelnych momentem przełomowym. Szkoła organistowska diecezji opolskiej istniała od 1974 r., obchodziła więc wtedy swoje 15-lecie. Dopracowała się w miarę profesjonalnej kadry, poziomu nauczania. Oczywiście wciąż jeszcze krystalizowała się jako sa-

modzielna struktura muzyczna o edukacyjnym, artystycznym i naukowym profilu. Nade wszystko zaś na ówczesnym etapie opolskiemu Studium Muzyki Kościelnej przy szeregu różnych braków najbardziej doskwierała luka w możliwości współpracy z różnymi instytucjami badawczymi i artystycznymi za granicą, przede wszystkim zaś w Niemczech i Czechach. Dziś, z perspektywy czasu, łatwo zauważyć, iż nieśmiałe wówczas próby nawiązywania międzynarodowej wymiany naukowo-artystycznej były przysłowiowymi „milowymi krokami” dla opolskiej muzyki kościelnej, a wkład REMIGIUSZA POŚPIECHA oraz księży: PIOTRA TARLINSKIEGO i JOACHIMA WALOSZKA, jak również szeregu innych osób w inicjowanie, animowanie i intensyfikowanie tak zaprogramowanej wizji opolskiego Studium Muzyki Kościelnej uważać należy za ponadczasowy.

1. Początki międzynarodowej obecności opolskiego ośrodka muzyki kościelnej

Jednym z pierwszych kroków było nawiązanie współpracy z Towarzystwem Karga-Elerta (*Karg-Elert Gesellschaft*) z ówczesnego RFN. W dniach 27 kwietnia – 5 maja 1989 r. gośćmi Studium Muzyki Kościelnej byli przedstawiciele tegoż Towarzystwa. Byli to: organista MARTIN KOTTHAUS oraz organmistrz JOACHIM KREIENBRINK. M. Kotthaus wystąpił z koncertami organowymi w Nysie, Bytomiu, Opolu, Katowicach-Janowie, Lublinie i Warszawie. Słowo o muzyce przygotowali J. Kreienbrink oraz ks. PIOTR TARLINSKI¹.

Z kolei z początkiem 1990 r. podjęto decyzję o konieczności regularnych badań śląskiej religijnej kultury muzycznej. Dlatego też nawiązana została współpraca z Instytutem Badań Muzyki Śląskiej (*Institut für Ostdeutsche Musik*) w Bergisch Gladbach, który był już wtedy znacząco zaawansowany w badaniach muzyki śląskiej². Zainicjowana współpraca zaowocowała szeregiem ważnych dla religijnej muzyki śląskiej inicjatyw. Projekt działalności badawczej obejmował następujące zagadnienia:

- 1) inwentaryzacja w kościołach diecezji opolskiej i gliwickiej instrumentów muzycznych (przede wszystkim organów);

¹ Por. R. POŚPIECH, *Działalność Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Pastoralnym w Opolu (za rok szkolny 1988/1989)*, „Muzyka w liturgii” (edycja opolska — dalej: Mwl-op) 4 (1989), nr 2 (9), s. 15; zob. też TENŻE, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Pastoralnym w Opolu za rok szkolny 1988/1989*, w: ARCHIWUM STUDIUM MUZYKI KOŚCIELNEJ, skoroszyt: *Działalność SMK*, t. II.

² Por. TENŻE, *Inauguracja roku szkolnego 1990/91 w Studium Muzyki Kościelnej w Opolu*, Mwl-op 6 (1991), nr 1 (12), s. 19. Zob. też TENŻE, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Teologiczno-Pastoralnym Filii KUL w Opolu za rok szkolny 1990/91*, Mwl-op 6 (1992), nr 1 (13), s. 24; TENŻE, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Pastoralnym w Opolu za rok szkolny 1989/1990*, w: ARCHIWUM STUDIUM MUZYKI KOŚCIELNEJ, skoroszyt: *Działalność SMK*, t. II.

- 2) inwentaryzacja zachowanych ksiąg liturgicznych i zabytkowych muzykaliów;
- 3) historia pieśni religijnej (w polskim, niemieckim i morawskim języku) na Śląsku;
- 4) organizacja sympozjów i konferencji naukowych poświęconych religijnej kulturze muzycznej na Śląsku³.

Od 1989 r. organizowano zatem szkolenia, sympozja, konferencje oraz koncerty muzyki organowej i chóralnej. Trudno pewnie będzie wyliczyć wszystkie przedsięwzięcia. Przytoczone powyżej i poniżej fakty stanowiąc będą swojego rodzaju kronikę, choć nieodległej jeszcze historii, to wydaje się jednak, że nieco już zapomnianej.

W dniach 8–10 kwietnia 1991 r. na Opolszczyźnie przebywał i koncertował w Naczesławicach WOLFGANG WERNER ze Speyer⁴. Z kolei w dniach 12–14 września 1992 r., na Górze św. Anny zorganizowano we współpracy z Instytutem Badań Muzyki Śląskiej (*Institut für Ostdeutsche Musik*) w Bergisch Gladbach *Dni Pieśni Śląskiej*. Zajęcia prowadzili HEINO SCHUBERT, GEORG BLASEL oraz HERIBERT LIMBERG. Celem tego przedsięwzięcia było szkolenie w zakresie prowadzenia zespołów śpiewaczych oraz zapoznanie z ludowymi, religijnymi pieśniami śląskimi w języku niemieckim⁵. Idea szkolenia warsztatowego była kontynuowana rok później. W dniach 28–30 grudnia 1993 r. gościli w Opolu profesorowie Georg Blasel oraz Heribert Limberg. Zgodnie z okresem liturgicznym, materiałem ćwiczeniową były kołedy. Ze strony Studium Muzyki Kościelnej w Opolu zajęcia prowadzili: R. POŚPIECH, J. CHUDALLA oraz ks. JOACHIM WALOSZEK⁶. Dwa dni kolędowania miały także miejsce w Kamieniu Śląskim w dniach 28–30 grudnia 1995 r.⁷ oraz w dniach 28 grudnia 1997 r. – 4 stycznia 1998 r. zorganizowane zostały tym razem we współpracy z *Arbeitskreis Schlesische Musik e.V.* i odbyły się w Kamieniu Śl. Jako *II polsko-niemieckie spotkania muzyczne*.

Zakłócając nieco porządek chronologiczny podać należy, że w dniach 30 kwietnia – 3 maja 1993 r., w ramach II Diecezjalnych Dni Muzyki Kościelnej, na Opolszczyźnie przebywał i koncertował chór chłopięcy *Les Petits Chanteurs de la Cote d'Azur* (dyr. JAN NOLLE) z Grasse we Francji. Zespół wraz z opolską orkiestrą kameralną *Collegium Musicum* (dyr. H. PROCHOTA) wykonał MARCINA JÓZEFA ŻEBROWSKIEGO *Vesperae de Apostolorum et Evangelorum*⁸.

³ Por. B. KICINGER, *Geneza i rozwój Studium Muzyki Kościelnej w Opolu*, w: R. POŚPIECH, P. TARLINSKI (red.), *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku* (Sympozja 23), Opole 1997, s. 209–210.

⁴ Por. R. POŚPIECH, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej przy Instytucie Teologiczno-Pastoralnym Filii KUL w Opolu za rok szkolny 1990/91*, Mwl-op 6 (1992), nr 1 (13), s. 23.

⁵ TENŻE, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej Instytutu Teologiczno-Pastoralnego Filii KUL w Opolu*, cz. II: *Rok szkolny 1992/93*, Mwl-op 7–8 (1993–94), nr 1–2 (14–15), s. 29.

⁶ Por. R. POŚPIECH, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej Instytutu Teologiczno-Pastoralnego Filii KUL w Opolu*, cz. I: *Rok szkolny 1991/92*, Mwl-op 7–8 (1993–94), nr 1–2 (14–15), s. 40–41.

⁷ DS, *Dwa dni kolędowania w Kamieniu*, GN „Opolski” 73 (1996), nr 2, s. 12.

⁸ Por. R. POŚPIECH, *Działalność Instytutu Teologiczno-Pastoralnego Filii KUL w Opolu w latach 1988–1994*, w: H.J. SOBECZKO (red.), *Wielkanoc i niedziela. W 30 rocznicę ogłoszenia konstytucji o litur-*

2. Międzynarodowa współpraca muzykologiczna

Niezwykle istotnym punktem w wymiarze opisywanej międzynarodowej perspektywy była aktywność muzykologiczna opolskiego środowiska. W dniu 30 września 1992 r., podczas inauguracji roku szkolnego 1992/93, wykład inauguracyjny zatytułowany *Najznakomitsi śląscy kompozytorzy muzyki kościelnej XVIII wieku* wygłosił prof. dr RUDOLF WALTER z Uniwersytetu w Moguncji. Z kolei w dniach 20–22 listopada 1995 r. odbyła się w Kamieniu Śl. międzynarodowa sesja naukowa *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku*, która zorganizowana została przez Zakład Muzyki Kościelnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Jej nadrzędnym mottem był jubileusz 20-lecia działalności Studium Muzyki Kościelnej w Opolu⁹. Kolejnym międzynarodowym sympozjum naukowym zorganizowanym przez opolskie środowisko była konferencja *Carl Ditters von Dittersdorf. Życia i twórczości muzycznej*. Odbyła się ona w Nysie, w dniach 24–26 września 1999 r.¹⁰

Warto nadmienić, że REMIGIUSZ POŚPIECH w latach 1995–2000 brał udział w pracach 4-osobowego zarządu Stowarzyszenia Muzyki Śląskiej (*Arbeitskreis Schlesische Musik e. V.*) przy Instytucie Muzyki Niemieckiej na Wschodzie (*Institut für Deutsche Musik im Osten*) w Bergisch Gladbach oraz w latach 1995–1999 był obok prof. dra HELMUTA LOOSA z Uniwersytetu w Chemnitz kierownikiem naukowym i organizatorem grupy polskiej w polsko-niemieckich warsztatach muzykologiczno-bibliotecznych mających na celu katalogowanie rękopisów muzycznych zachowanych w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu dla centrali dokumentacji zbiorów muzycznych (RISM) we Frankfurcie nad Menem.

Spójrzmy na kilka z wielu międzynarodowych inicjatyw muzykologicznych, w których brał udział długoletni kierownik Studium Muzyki Kościelnej w Opolu. W dniach 28–30 grudnia Remigiusz Pośpiech współorganizował w Kamieniu Śląskim wraz z Instytutem z Bergisch Gladbach *I polsko-niemieckie spotkania muzyczne*. Dzięki jego aktywności w ramach *II Festiwalu Kompozytorów Śląskich* w dniu 15 grudnia 1998 r. odbyło się w Opolu międzynarodowe kolokwium naukowe *Stan i perspektywy badań nad śląską kulturą muzyczną*. Z kolei *III Festiwal Kompozytorów Śląskich* zaowocował sesją naukową *Muzyka śląska XVIII wieku*. Odbyła się ona w Opolu w dniu 26 października 1999 r.

gii „*Sacrosanctum Concilium*” Soboru Watykańskiego II (4 XII 1963) (Studia Liturgiczno-Pastoralne 2), Opole 1994, s. 234.

⁹ Zob. R. POŚPIECH, P. TARLINSKI (red.), *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku* (Sympozja 23), Opole 1997; zob. też R. POŚPIECH, *Konferencja naukowa o kształceniu muzyków kościelnych na Śląsku* (Kamień Śląski 21–22 XI 1995), LitS 2 (1996), nr 1–2, s. 130–132.

¹⁰ Zob. P. TARLINSKI, *Międzynarodowe, interdyscyplinarne symozjum poświęcone życiu i twórczości Carla Dittersa von Dittersdorfa (1739–1799)*, LitS 5 (1999), nr 2 (14), s. 408–411; zob. też P. TARLINSKI, H. UNVERRICHT (red.), *Carl Ditters von Dittersdorf. Życia i twórczości muzycznej*, (Sympozja 40), Opole 2000.

Remigiusz Pośpiech prezentował ponadto opolskie Studium Muzyki Kościelnej na szeregu zagranicznych konferencji naukowych. W Chemnitz, w dniach 24–27 maja 1995 r., w ramach międzynarodowego sympozjum muzykologicznego *Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa-Symphonik. Musiksammlungen*, wygłosił referat *Das „Inventarium“ von Bernhard Kothe als Quelle für Forschungen des Musiklebens der Pfarrkirche Hl. Kreuz zu Oppeln*; w Dreźnie, w dniach 24–26 września 1995 r., w ramach międzynarodowego sympozjum muzykologicznego (forum generalnego zjazdu *Görres-Gesellschaft*), wygłosił komunikat *Die Kirchenmusik-Studium in Oppeln*; brał udział w międzynarodowym sympozjum muzykologicznym *Kirchenliedprobleme* (forum generalnego zjazdu *Görres-Gesellschaft*), które odbyło się w Moguncji, w dniach 29 września – 2 października 1996 r.; w Chemnitz, w dniach 29–31 maja 1997 r., w ramach międzynarodowego sympozjum muzykologicznego *Die Oper als Institution in Mittel- und Osteuropa*, wygłosił referat *Die Bedeutung der „Ratiborer Singakademie“ für Opernauführungen in Ratibor im 19. Jahrhundert*; w Pasawie, w dniach 27 września – 1 października 1997 r., w ramach międzynarodowego sympozjum muzykologicznego *Geistliche Musik im lokalen und europäischen Bezug* (forum generalnego zjazdu *Görres-Gesellschaft*), wygłosił referat *Die Kirchenmusik in Polen im 18. Jahrhundert dargestellt am Gesamtschaffen von Martin Joseph Żebrowski*; w Zgorzelcu, w dniach 10–11 czerwca 1998 r., w ramach międzynarodowego sympozjum muzykologicznego *Institutionen der Musikkultur Schlesiens*, wygłosił referat: *Die Musikalien im Archiv der Peter-Paul-Kirche in Neisse*; w Chemnitz, w dniach 28–30 października 1999 r., w ramach międzynarodowego sympozjum muzykologicznego *Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa: Kirchenmusik – geistliche Musik – religiöse Musik*, wygłosił referat *Die mehrstimmigen Bearbeitungen des Hymnus Te Deum in der Musikaliensammlung der St.-Peter- und Paul-Kirche (Kreuzherrenkirche) in Neisse*; w Lüneburgu, w dniach 3–5 marca 2000, w ramach konferencji naukowej *Schlesien als Musikland*, wygłosił referat *Musikgeschichte Schlesiens aus polnischer Sicht*; w Moguncji, w dniach 27–28 maja 2000 r., brał udział w międzynarodowej sesji naukowej *1000 Jahre Bistum Breslau* zorganizowanej przez *Apostolischen Visitatur Breslau* oraz *Akademie des Bistums Mainz*; we Frankfurcie n. Menem, w dniach 6–9 marca 2002 r., w ramach międzynarodowego kongresu naukowego *Wissenschaftliche und technische Herausforderung der musikhistorischen Quellenforschung im internationalen Rahmen*, zorganizowanego z okazji 50-lecia RISM (*Répertoire International des Sources Musicales*), wygłosił referat *Inventarisierung der Musikquellen in Schlesien*; w Jauernick/Zgorzelcu, w dniach 23–26 października 2003 r., w ramach międzynarodowej konferencji naukowej *Die katholische Kirchenmusik in Schlesien — Geschichte und Gegenwart*, wygłosił referat *Die Kirchenmusikquellen in Schlesien*; w Lipsku, w dniach 5–6 listopada 2004 r., w ramach międzynarodowej konferencji naukowej *Stadtmusikgeschichte in Mittel- und Osteuropa. Die Musik der Religionsgemeinschaften um 1900*, wygłosił referat *Die Musikkultur der Stadt Oppeln im 19. Jahrhundert*; w Bonn, w dniach 28 września – 1 października 2005 r.,

w ramach międzynarodowej konferencji naukowej *Musik-Sammlungen — Speicher interkultureller Prozesse*, wygłosił referat *Inventare des Musikaliensammlung der Chorherren in Neisse aus dem 18. Jahrhundert und die aktuellen Bestände*; w Zgorzelcu, w dniach 29 czerwca – 1 lipca 2006 r., w ramach kongresu *Die Oberlausitz — eine Grenzregion der mitteldeutschen Barockmusik*, wygłosił referat *Die aus Görlitz stammenden Musiker in der Entfaltung der geistlichen Musikkultur in Schlesien in der Zeit der Rekatholisierung*; brał udział międzynarodowym sympozjum muzykologicznym (forum generalnego zjazdu *Görres-Gesellschaft*), które odbyło się w Ratyźbonie, w dniach 23–27 września 2006; w Lipsku, w dniach 2–3 listopada 2007 r., w ramach międzynarodowej konferencji naukowej *Städtische Kirchenmusikgeschichte. Bestandsaufnahme und Ausblick*, wygłosił referat *Die Bedeutung der Musikkapelle von Jasna Góra für das Musikleben der Stadt Tschenstochau im 19. und der 1. Hälfte des 20. Jahrhunderts*¹¹.

Powyższe zestawienie jest jedynie skrótową kroniką naukowej aktywności jednego z pracowników Studium Muzyki Kościelnej w Opolu, jego kierownika — Remigiusza Pośpiecha. Równie długą listę można by lub nawet należałoby sporządzić w związku z działalnością ks. Piotra Tarlinskiego, ale też ks. J. WALOSZKA, A. BĄCZKOWICZA, J. CHUDALLI i in. Z pewnością międzynarodowa obecność wymienionych osób sprzyjała ich osobistemu rozwojowi. Nie ulega jednak najmniejszej wątpliwości, że wypromowała także opolskie środowisko muzyków kościelnych, skupione wokół opolskiej szkoły organistowskiej.

Dzięki międzynarodowym kontaktom wspomnianych powyżej osób w Opolu gościli m.in.: prof. WOLFGANG BRETSCHNEIDER, prof. KLAUS-PETER KOCH, dr PETR KOUKAL, prof. Helmut Loos, prof. GÜNTHER MASSENKEIL, prof. BERNWARD SPEER, prof. HUBERT UNVERRICHT, prof. RUDOLF WALTER i wielu innych. Niejednokrotnie byliśmy obdarowani przez naszych gości zbiorami książek muzykologicznych, rocznikami czasopism i zbiorami nagrań.

3. Altenberg – Düren – Ratyźbona

Zagranicznym ośrodkiem, z którym współpracowało opolskie Studium Muzyki Kościelnej w latach 90-tych zeszłego już stulecia był Altenberg w Niemczech i organizowane tam *Dni Muzyki Śląskiej*. W Altenbergu odbywały się seminaria naukowe, koncerty, wykłady i szkolenia, w których, ze strony opolskiej, aktywny bądź bierny udział wzięli m.in.: A. BĄCZKOWICZ, J. CHUDALLA, E. KASZYCKA-KOWALCZYK, H. PROCHOTA, R. POŚPIECH, ks. P. TARLINSKI i in. W 1994 r., w dniach 1–7 sierpnia, w Altenbergu odbyło się międzynarodowe seminarium naukowe *Musiklandschaft Niederschlesien*; w dniach 24–30 lipca 1995 r. międzynarodowe semi-

¹¹ Inf. Remigiusz Pośpiech, 29 VIII 2008 r.

narium naukowe *Schlesien — eine Musiklandschaft in Europa*; w dniach 29 lipca – 4 sierpnia 1996 r. międzynarodowe seminarium naukowe *Arnold Mendelssohn und sein Schülerkreis*; w dniach 11–17 sierpnia 1997 r. międzynarodowe seminarium naukowe *Folklore in Mitteleuropa. Das deutsche und polnische Volkslied in seinen Ursprüngen und in seinen Bezügen zur Kunstmusik*; w dniach 20–25 lipca 1998 r. międzynarodowe seminarium naukowe *Schlesische Musik des 20. Jahrhunderts*; w dniach 18–23 lipca 2000 r. międzynarodowe seminarium naukowe *Profilierte schlesische Komponisten in bewegter Zeit*.

Opolscy muzycy kościelni brali także udział w seminariach i szkoleniach. W 1994 r. (6–12 listopada oraz 13–19 listopada) w Niemiecko-Polskim Centrum Spotkań w Düren miały miejsce tygodniowe seminaria dla dwóch grup organistów. Celem tych spotkań było zapoznanie się ze śląskim i niemieckim skarbem pieśni, szkolenie zawodowe oraz pogłębienie życia duchowego. Zajęcia prowadzili: AUGUST LEUFGENS (organista kościoła św. Anny w Düren) oraz Józef Chudalla, ks. BOGDAN KICINGER i Remigiusz Pośpiech¹².

Podobne szkolenia odbywały się w Oerlinghausen. W dniach 20–25 października 1997 r. miało miejsce seminarium zatytułowane *Weg zum Himmel*, które prowadzili ks. Piotr Tarlinski, ERHARD OCHMANN i Józef Chudalla. Program przewidywał poznawanie repertuaru pieśni wielojęzycznych, kompozycji chóralnych związanych z pieśnią kościelną, treści nowego modlitewnika *Weg zum Himmel*, problematyki kształtowania nabożeństw pozaliturgicznych oraz pracy pedagogicznej z zespołami śpiewaczymi. Podobne warsztaty odbyły się w Oerlinghausen 2 lata później, w dniach 18–22 października.

Szczególne miejsce w międzynarodowych kontaktach Studium Muzyki Kościelnej w Opolu zajmuje *Hochschule für Katholische Kirchenmusik und Musikpädagogik* w Ratyzbonie. Racji można by z pewnością wymienić kilka. Najważniejszą jest z pewnością ta, iż ratyzbońska uczelnia jest najstarszą w świecie szkołą muzyki kościelnej. Za początek współpracy opolskiego ośrodka muzyki kościelnej z Ratyzboną można i należy uważać dzień 8 lutego 1992 r., kiedy to w opolskiej katedrze pod dyrekcją ks. prałata GEORGA RATZINGERA koncertował chór *Regensburger Domspatzen*¹³. Nadmienmy, że dzień wcześniej chór koncertował w Filharmonii Opolskiej. Jak słusznie zauważył R. Pośpiech,

liczny udział muzyków z całej diecezji podczas uroczystej liturgii w katedrze opolskiej w sobotę 8 lutego, której przewodniczył bp Gerard Kusz, a oprawę muzyczną wypełniły wspaniałe śpiewy chłopców z Regensburga, potwierdził trafność podjętej inicjatywy¹⁴.

¹² Zob. P. DENISIEWICZ, *U świętej Jadwigi w Düren*, GN „Gliwicki” 72 (1995), nr 1, s. 8.

¹³ Zob. A. NOSSOL, *Diecezjalny Dzień Muzyki Kościelnej w Opolu*, Mwl-op 6 (1992), nr 1 (13), s. 1; zob. też B. BANAŚ, *Śpiew „Wróbelków” i zielona muzyka*, „Trybuna Opolska” — dodatek: Magazyn, z 15–16 II 1992, s. 8.

¹⁴ R. POŚPIECH, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej Instytutu Teologiczno-Pastoralnego Filii KUL w Opolu*, cz. I: *Rok szkolny 1991/92*, Mwl-op 7–8 (1993–94), nr 1–2 (14–15), s. 27.

Słowa R. Pośpiecha o „trafności podjętej inicjatywy” miały coś z wymiaru profetycznego. Choć następny akt współpracy miał miejsce 8 lat później, to jednak z całą mocą należy podkreślić, iż działalność opolskiego środowiska muzyków kościelnych, świadomie lub mniej świadomie, chciała upatrywać swoisty punkt odniesienia w swojej wielokierunkowej działalności w prądach, ideach oraz wizji muzyki kościelnej, które płynęły z Ratyzbony.

We wrześniu 2000 r. przedstawiciele Studium Muzyki Kościelnej gościli w Ratyzbonie dwukrotnie. Na początku miesiąca Remigiusz Pośpiech spotkał się z ówczesnym rektorem ratybońskiej szkoły — prof. MARTINEM KELLHUBEREM. Pod koniec miesiąca gośćmi pana rektora byli Remigiusz Pośpiech i ks. Piotr Tarlinski, który przemawiał podczas mszy inauguracyjnej rok akademicki w tamtejszej uczelni. Owocem tamtejszych wizyt była możliwość podjęcie studiów (jeden semestr) w Regensburgu przez piszącego te słowa. W październiku 2001 r. w związku z inauguracją roku akademickiego rektor Kellhuber spotkał się z Remigiuszem Pośpiechem, ks. Piotrem Tarlinskim i piszącym te słowa.

Trudno byłoby nie zauważyć szczególnej życzliwości i otwartości ówczesnego rektora ratybońskiej uczelni dla Opolą. Prof. Martin Kellhuber zagościł na Śląsku po raz pierwsze w listopadzie 2003 r., kiedy podczas adwentowego dnia skupienia wygłosił wykład *Hochschule für kath. Kirchenmusik und Musikpädagogik in Regensburg. Von den Anfängen als kleinste Privatschule zur weltweit ältesten und größten Kirchenmusikausbildungsstätte*. Prof. Kellhuber zapoznał się ze stanem muzyki kościelnej na Śląsku, wyrażając się wtedy z wielkim uznaniem o dotychczasowych osiągnięciach opolskiego Studium Muzyki Kościelnej. Szczególnym owocem wizyty rektora Kellhubera było przekazanie przez *Hochschule für Katholische Kirchenmusik und Musikpädagogik* w Ratyzbonie dwóch instrumentów — organów piszczałkowych (9-głosowe zainstalowane w nowej sali Studium oraz 15-głosowe zainstalowane w Auli Muzeum Diecezjalnego) dla Studium Muzyki Kościelnej oraz 22-głosowych organów do kościoła akademicko-seminaryjnego pw. św. Jadwigi w Opolu.

Proces przekazania instrumentów rozpoczął się od oficjalnej wizyty ks. dra Piotra Tarlinskiego oraz piszącego te słowa w Regensburgu w dniu 23 maja 2006 r. W dniu 28 czerwca 2006 r. prof. Martin Kellhuber poinformował o ostatecznej decyzji władz ratybońskiej uczelni o przekazaniu organów do Opolą. W dniu 19 lipca rozpoczął się demontaż instrumentów. Szczególną pomoc na tym etapie okazał nam dyrektor administracyjny z Ratyzbony – JOHANNES LEDERER. Translokacji organów podjęły się firmy organmistrzowskie z Opolszczyzny: *Kamerton WITOLDA* i *WIESŁAWA JELENIÓW* z Olszyny oraz *Organmistrzostwo HENRYKA HOBERA* z Olesna.

Mechaniczne organy piszczałkowe jako instrument dydaktyczny były nowością w naszej szkole. Już dziś, z perspektywy kilku lat prowadzenia zajęć na tych

organach, możemy z całą pewnością stwierdzić, że instrumenty te służą podnoszeniu poziomu kształcenia naszych uczniów¹⁵.

18 listopada 2006 r. po raz pierwszy gościliśmy w Opolu kolejnego wykładowcę z Ratyzbony — prof. STEFANA BAIERA, który prowadził kurs organowy dla uczniów Studium zatytułowany *Interpretacja romantycznej, późnoromantycznej i współczesnej literatury organowej* oraz koncertował na nowych organach Auli Muzeum Diecezjalnego. Dwa tygodnie później, w dniu 2 grudnia 2006 r., prof. Baier jako przedstawiciel rektora *Hochschule für katholische Kirchenmusik und Musikpädagogik* w Ratyzbonie — prof. FRANZA JOSEFA STOIBERA, wziął udział w uroczystości poświęcenia przez ks. abpa ALFONSA NOSSOLA organów przekazanych do Opolu z Regensburga. Podczas okolicznościowego, uroczystego koncertu wykonane zostało *Ofertorium na poświęcenie organów* JÓZEFA ELSNERA oraz *Koncert organowy g-moll op. 4, nr 1* GEORGA FRIEDRICHHA HÄNDLA. Wykonawcami koncertu byli: G. DENDERA (organy); orkiestra symfoniczna PSM I i II st. im. F. Chopina w Opolu (dyr. H. PROCHOTA) oraz Chór Studium Muzyki Kościelnej w Opolu (dyr. M. PODZIELNY)¹⁶.

W dniach 8–9 czerwca 2007 r. piszący te słowa spotkał się w Ratyzbonie z prorektorem, prof. Martinem Kellhuberem, i prof. Stefanem Baierem w *Hochschule für Katholische Kirchenmusik und Musikpädagogik*, podczas którego to spotkania omówione zostały szczegóły kolejnego wspólnego przedsięwzięcia. Był nim kurs interpretacji dawnej muzyki organowej prowadzony przez prof. Stefana Baiera oraz zajęcia z chórem SMK i szkolenie dyrygenckie dla słuchaczy kierunku „prowadzenie zespołów śpiewaczych”, prowadzone przez prof. KUNIBERTA SCHÄFFERA, który gościł u nas pierwszy raz. Wykładowcy z Regensburga gościli w Opolu w dniach 17–18 listopada 2007 r. W dniu 18 listopada prof. S. Baier wystąpił z koncertem organowym w Brynicy. Prof. S. Baier w dniu 1 grudnia 2007 r. spotkał się w Opolu z Dziekanem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego oraz ponownie koncertował na organach Auli Muzeum Diecezjalnego podczas adwentowego dnia skupienia dla muzyków kościelnych diecezji opolskiej. Gościem szczególnym tego dnia był ponadto prof. Hubert Unverricht, któremu wręczona została pamiątkowa księga zawierająca zbiór jego artykułów o muzyce śląskiej *De musica in Silesia. Zbiór artykułów* (red. ks. P. Tarlinski)¹⁷.

¹⁵ Por. G. POŹNIAK, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej w roku szkolnym 2005/2006*, WUDO 61 (2006), nr 12, s. 471–479; zob. też TENŻE, *Nowe organy w diecezji opolskiej*, WUDO 61 (2006), nr 10–11, s. 440–442; zob. też Z, *Nowe instrumenty*, GN „Opolski” 83 (2006), nr 38, s. III.

¹⁶ Por. G. POŹNIAK, *Sprawozdanie z działalności Studium Muzyki Kościelnej w roku szkolnym 2006/2007*, WUDO 62 (2007), nr 12, s. 505–511.

¹⁷ P. TARLINSKI (red.), *Hubert Unverricht. De Musica in Silesia. Zbiór artykułów* (Z Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku 45), Opole 2007.

Kolejny kurs interpretacji muzyki organowej prowadził prof. Stefan Baier w dniach 18–19 kwietnia 2008 r. W dniu 20 kwietnia wystąpił z koncertem organowym w Kuniowie.

Współpraca Opola z Ratyzboną zaowocowała wreszcie większym przedsięwzięciem, którym jest sympozjum i warsztaty muzyczno-kościelne *Muzyka kościelna — Śląsk a Ratyzbona*. Myślę, że wszystkim nam towarzyszy nieodparte wrażenie, iż mamy nadzwyczajną możliwość dalszego zacieśniania i pogłębiania naszej współpracy, której jedynym celem jest i pozostanie piękno muzyki kościelnej wykonywanej na chwałę Boga samego.

We wstępie do pokonferencyjnej publikacji *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku* czytamy, że

aby głębiej zrozumieć i lepiej ukształtować posłannictwo Studium w przyszłości, w ramach konferencji dokonano refleksji historycznej i zebrano aktualne doświadczenia związane z procesem kształcenia muzyków kościelnych na Śląsku. Stąd też w sesji udział wzięli historycy, liturgiści oraz muzykolodzy z kraju i z zagranicy podejmujący w swoich badaniach te zagadnienia¹⁸.

Tak należy również i dzisiaj programować przyszłość Studium Muzyki Kościelnej. Na *proprium* programowe muszą składać się nade wszystko: wychowywanie młodzieży do służby ołtarzowi jako muzycy kościelni; działalność artystyczna, której celem ma być nieustanne podnoszenie poziomu muzyki kościelnej; interdyscyplinarny kierunek szeroko pojętych badań muzykologicznych. Jest to możliwe jedynie we współpracy z polskimi i zagranicznymi ośrodkami, które zajmują się także muzyką kościelną. Komunałem jest stwierdzenie, że otwartość poszerza horyzonty i ubogaca. Faktem jest jednak również i to, że czasem trudno taką otwartą postawę w sobie pielęgnować. Niech zatem naszkicowana powyżej historia międzynarodowych kontaktów Studium Muzyki Kościelnej w Opolu będzie zachętą a jednocześnie swoistym dowodem na owocność takiej współpracy.

The College of Church Music in Opole in the perspective of academic and artistic collaboration with foreign centres

Summary

The article presents the history of collaboration between church musicians from the Opole Diocese and foreign centres. Organizing international artistic-academic exchange was very difficult before 1989. The political breakthrough and changes in Eastern and Middle Europe took place during 15th anniversary of the Diocesan Organ School which was founded

¹⁸ R. POŚPIECH, P. TARLINSKI, *Wstęp*, w: R. POŚPIECH, P. TARLINSKI (red.), *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku* (Sympozja 23), Opole 1997, s. 5.

in 1974. Since then there have been initiated extensive contact with foreign centres first and foremost in Germany, Austria, Czech Republic and Slovakia. One of the most important partners was High School for Church Music and Musical Pedagogy in Regensburg. This collaboration focuses on musicological research whose main points are: cataloguing musical instruments (mainly organs) in churches of the Opole and Gliwice Dioceses, cataloguing remaining liturgical books and antique musical documents, history of religious hymns (in Polish, German, and Moravian) in Silesia and the organization of symposiums and academic conferences dedicated to religious musical culture in Silesia. The important points are numerous trainings and workshops for pedagogs and students of the Diocesan Organ School in Opole.